

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. A zsinati atyák figyelmébe. Pereszlényi János. — Közügyeink. Egy nem várt jótékony hagyomány az asszonyvásárai ev. reform. egyház részére. Vecsey Sándor. — Külföld. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

A zsinati atyák figyelmébe.

Mult év végefelé megnyílt zsinatunk második ülészaka idestova megkezdődik. Nem késő talán még, ha egyik-másik, eddig el nem döntött ügyhöz hozzá szólunk. Szentesített zsinati törvényeink megalkotásának ideje óta tíz év telt el; e törvények mikéint állták ki az élet tűzpróbáját, tudhatják mindazok, kik figyelemmel kísérték az egyházunk életében ez idő alatt lefolyt fontosabb eseményeket.

Épenséggel nem lehet elmondani azt, hogy az 1881—82-ben megtartott zsinat valami nagyon szerencsés lett volna egyháztársadalmi intézményeinknek meg-, vagy újraalkotásában; újat, melytől egyháztársadalmi s vallás-erkölcsi életünk fejlődése valami magasabb lendületet nyerhetett volna, alig alkotott, kivéve talán az „országos egyházi közalap“-ot, de melynél szinte nem merte a teherviselésnek kulcsát a vagyoni állapotok szigorú követelménye szerint megállapítani, pedig birtokaránylagos kulcs szerint ez a forrás bővebben csergedezte volna az összes egyházi életünk felhívására mulhatatlanul megkívántató segélyösszegeket. Lelkészwálasztási rendszerünket pedig a zsinat nem előre vitte, hanem határozottan visszafelé fejlesztette; a gyülekezetek szabad választási joga annyira a kijelölő bizottságok mindenhatóságának és csalhatatlanságának vasbékóiba veretett, hogy majdnem egészen illusoriussá vált; nézetünk szerint mindaddig, míg lelkészeink nem valamely országos egyházi kasszából, hanem az egyes gyülekezetektől nyerik évi fizetéseiket, a népnek szabad választási jogát sem elvenni, sem szükségtelen korlátok

emelése által nagyon megszorítani nem lehet, mert ezen megszorítás végeredményben nem szülne egyebet, mint vizsályt és békételenséget s oly magas fokát az indifferen-tismusnak, mely aztán igen alkalmas lenne egyházi életünk rendszeres fejlődését alapjaiban rendíteni meg.

Kiterjedt a debreczeni zsinat figyelme a lelkészi öltönyök egyformaságának kérdésére is, s törvény által lön kimondva, hogy milyen felső ruha, nyakkravaló és süveg alkossa a református lelkész egyházi díszruháját. Ugy vesszük azonban észre, hogy ez a díszruha nem igen nyerte meg egyházunk lelkészeinek általános tetszését.

Áll ugyanis a zsinati díszruha egy ernyő nélküli magasan feljutó süvegből, egy fehér vagy fekete nyakkravalóból és egy testhez álló, sűrűen zsinórozott atilla-szerű öltönyből és tetszésszerint keskenyre vagy bővebbre szabott palástból; ha ezen díszruhában több lelkészt látunk együtt, és ha ezek történetesen mindnyájan szép deli testtel és meglehetősen egyforma hosszúságú zsinati öltönnyel bírnak, nem tagadhatni, hogy a látvány és a festés kellemes hatást gyakorol a nézőre; hanem hát az életben nagyon különböznek az emberek egymástól nemcsak gondolkodásukra és elveikre, hanem testalkatukra nézve is, s ezen különbségek az egyházi személyek, illetve lelkészek között is fennállanak. Egyikünk magas, szikár, beesett mellel, másikunk alacsony, köpczös, merészen kidomborodó has-halommal; no már az a testhez szabott zsinati ruha sem a magas, szikár, szük mellű embernek, sem a derékban domborúra kihizott papnak nem állhat valami aesthetikus módon. Mi következik ebből? Felelet: az, hogy a szorosan testhez szabott ruhák egyáltalában nem alkalmasak arra, hogy formaruhák lehessenek; katonáknál még megjárják a testhez álló, fényes gombú, rövid kabátok, de már itt is a huszároknál, valamint a világi magyar díszöltönyöknél is panyókául felvetett menték takarják el a testnek szegletességét, szikár vagy gömböcz alakú voltát;

a papi szükreszabott öltönyöknél, kivált a keskeny palást, egyáltalában nem képes elfedezni, vagy csak kellően árnyalni is az emberi testnek szegletességét. És ebből ismét az következik, hogy papi embereknek formaruháját csak a földig érő bő öltönyök képezhetik: ezek a gazdag hullámokban aláomló bő öltönyök képesek egyedül mind a sovány, mind a kövér testnek szegletességeit mind elül, mind hátul teljesen eltakarni, a mellett ezeknek az az előnyük is megvan, hogy télen a vastagabb kabátokra is felvehető s mindig gyönyörű egyházi díszruhát képeznek. Szép a katolikus püspökök bő öltönye, szép a zsidó rabbik bő ruhája is, s tagadhatatlanul a mi mostani zsinati ruhánknál az evangélikus lelkészi formaruha is sokkal díszesebb; ezekből lehetne nekünk is valami ízléses és czélszerű díszruhát kombinálni. A mostani zsinati öltöny salonban megjárja, de a templomi és szószéki mindenkor ünnepélyes és méltóságos megjelenésre nem alkalmas.

Azt pedig ótestamentomi ideának tartom, hogy a papi díszruha egyformaságának kérdésében a katolikus egyháztól kölcsönzött reverendához menjünk vissza; hajdanában is csak azért használtuk a reverendát, mert nem volt sajtó és nem volt zsinat, a hol az egyházi formaruha kérdése kellőleg megvitattott és megállapított volna. A reverendát csak azok emlegethetik, kik merészet gondolni és újat alkotni nem alkalmasok; hiszen a reverenda szinte testhez álló szük ruha, s annyira nem alkalmas magában papi díszruhának, hogy még az azt viselő katolikus papok is jónak látják felső öltönyt húzni a reverendára és nem ok nélkül.

Tiszta dolog tehát, hogy ünnepélyes egyházi formaruhánk csak valami aesthetikusán kigondolt és ízlésesen kikombinált bő öltöny lehet.

A nyakravaló legyen minden körülmények között díszes, fekete, de úgy, hogy az ing fehérre mindenkor kilátsék. A palást szélessége pedig a papi díszöltöny bőségéhez arányítottan lenne megállapítható.

A mostani zsinati süveg viselése pedig, melynek formája majdnem a komikumba megy át, határozottan megszüntetendő, vagy pedig ernyővel ellátandó, mert így a nyári hévséges időben megvakulástól lehet félteni papjainkat, vagy pedig cseréljük fel az egészet valami jól kigondolt, helyes szelvetű kalappal.

Pereszlényi János.

Közügyeink.

Egy nem várt jótékony hagyomány az asszonyvásárai evang. reform. egyház részére.

Hogy miért nem várt, érdekesnek tartom ennek előzményeként elmondani a következőket.

Egyházközségünknek egy volt tagja, ma már néhai Er-

délyi János, életében igen-igen különcz, de munkás, szorgalmas, takarékos, józanéletű s ugyanazért jómódban élő ember volt. Különczködő természetéért őt a köznép egymás között, előbb rendszeren „Vaskalaposnak“ hívta, az utóbbi időben pedig „Nazarénus“ volt a neve. Minden különczködései mellett is azonban, mint jóra való embert, férfikort ért éveiben, polgártársai s az egyház hívei egymásután tisztelték meg bizalmi állásokkal. Volt községi esküdt, képviselő, majd főbíró; volt több éveken át presbyter, egyházigazgató, híven és igazságszeretettel munkálva úgy a község, mint az egyház ügyeit.

Éveinek banyatlásával azonban, midőn már különczködései is magasabb fokra emelkedtek, mindentől visszavonult, s neki adta magát az öreg a könyvek és ujságok olvasásának, járattván magának hol egy, hol más lapot, s talán ennek a sok mindenféle összeolvasása által még különczebbé lett, s annyira ment különczködésében, hogy a többséggel soha nem tartott, bármi ügyben mindig ellenzék, vagyis ellenkező volt. Különczségére mutat az is, hogy egyetlen fiát sem szenvedhetvén maga közelében, azt áttelepíté a szomszéd Albis községébe, házat és földbirtokot vevén ott neki, az öreg pedig maga bajlódott itthon gazdálkodási teendőivel.

Most utóbbi éveiben különczködéseinek azzal is jelét adá, hogy kivált egyházunk tagjai közül, s magát a Nazarénusok, vagy mint ő szerette és szokta nevezni, az „Igazhivők“ gyülekezete közé számlálta, mint egyetlenegy egyházközségünkben. Mint ilyen, eljárta aztán néha-néha a b.-diószegi nazarénusokhoz istenitiszteletre, majd azok közül jöttek néhányan hozzá, s az ő házában tartották nazarénus istenitiszteletöket.

Ezen ev. ref. egyházunk kebeléből való nyílt kilépésre az 1890-ik évben határozta el magát a már akkor 72 éves öreg ember. Feljött hozzám, s már arczáról leolvastam az öregnek, hogy miben töri fejét, — mert már hallottam is azelőtt másoktól, hogy mi a szándéka, — és csakugyan nem csalatkoztam; mert midőn megkínáltam az öreget, hogy üljön le, ő erre azt válaszolta: „köszönöm, nem ülök le, csak annyit akarok tiszteletes uramnak jelenteni, hogy én megszűnök az egyházunk tagja lenni, én az Igazhivők gyülekezetébe térek át“. S bár az öreg le nem ült s csak röviden akart végezni, mégis igen sokáig elbeszélgettünk. De midőn láttam azt, — s tudtam is előre, — hogy itt hasztalan minden beszéd, mert az öreg áll elhatározása mellett rendíthetetlenül, nem volt mit tennem, mint elbocsátani az öreget a maga tévedt útára, ezt mondván neki befejezésül: hát E. J. uram! ezt különben szükségtelen is volt nekem bejelentenie, mert hiszen ezen cselekménye által úgy sem változik a köztünk levő eddigi viszony. Ugyanis, E. J. uram az utóbbi időben úgy sem járt már a mi templomunkba, s így, — mint mondja is, — ezután sem jár, s ebben teljes szabadsága van; az egyházi adót pedig eddig is fizette s ezután is csakugy tartozik fizetni a törvények értelmében, valamint minden egyházi szolgálmányokat teljesíteni. De már ezen szavakra az akkor már útban levő öreg megfordult s mintegy ingerülten azt felelte: „bizony én nem fizetek, de nem is teljesítek semmit“. Egy ideig meg is maradt az öreg az ő kijelentése mellett; de midőn meggyőződött a törvénynek e tekintetben ő reá nézve is kötelező voltáról: attólfogva rendszeren fizette egyházi adóját s teljesítette a szolgálmányokat.

Nyári időben rendszeren együtt levén munkásaival az öreg, kiknek hol egyről, hol másról előadásokat tartott, sok-

szor elmondta ezeknek azt is: hogy ha ő meghal, neki nem kell harangozni, sem ő felette prédikálni.

S ímé ezen külön ember, ezen egyházunk kebeléből s tagjai közül kivált Igazhivő — Nazarénus — mégis mire határozza magát halála előtt egy pár héttel, midőn közelegni érezte végóráját: megteszi utolsó végrendeletét — ezt több ízben tett — s abban ingatlan vagyonának egy negyedét ev. ref. egyházunknak hagyja, mi körülbelül egy ezer forint értéket képvisel. Ezen hagyománynak birtokába azonban csak neje halála után jut az egyház, a teljes haszonélvezeti jogot nejének hagyta fent az öreg minden ingatlan javai után, ingóságaiából hagyván a községünkben levő tűzoltó egyletnek 100 frtot, s egyik-másik rokonának, jó emberének 200, 100 és 50 forintot.

A végrendeletben nem feledkezett meg egyetlen fiáról sem, neki hagyván ingatlan javainak felerészét neje, illetve anyja halála után; ingatlan javainak egy negyede, mint említém, ev. ref. egyházunknak, egy negyede pedig, mint a végrendelet szól: a „hivőknek“ van hagyományozva és nem a Nazarénusoknak, és ezen kitétel — mint a végrendeletkezésem jelenvoltak állítják — egészen a végrendeletkezésem akarataiból s kívánságából íratott ekként: „a hivőknek“.

Most már az a kérdés: hogy kik lesznek tehát azon hivők, kiknek a hagyományozott egy negyed ingatlanhoz jussok lesz? Na de ez majd eldől a hagyatéki tárgyalás alkalmával.

Egyházunk ezen fent rajzolt jóltevőjét eltemettük ev. ref. egyházunk szertartása szerint, a család kívánatára, folyó hó 9-én, én alantírt tartván felette egyházi beszédet nagyszámú s érdeklődő közönség előtt, I. Korinth. II. 11 vers alapján.

Adjon Isten egyházunknak több ilyen igazhivőt, kinek igaz hite az ő jó cselekedetei által nyilvánuljon!

Nyugodjanak az ő porai békében!

Asszonyvására, 1892. febr. 16.

Vecsey Sándor,
evang. reform. lelkész..

K ü l f ö l d .

SPURGEON KÁROLY.

A lehanyatló januárhó, utolsó napjának, vasárnapnak estéjével mély gyászba borította nemcsak a protestáns Angliát, hanem az egész keresztyén világot is. Ekkor hanyatlott sírba a jelenkor legnagyobb prédikátora; eltávozott e földről, mely reá nézve test- és lélekemésztő óriási munkának s gyakran fájdalomnak hazája volt, az örök nyugalom s dicsőség honába. Maga után hagyott egy fényes pályájának dicsőségét, egy áldásos életnek boldog emlékezetét. Déli Londonnak szegény, nyomorult népe vérző szívvel bánkodik nagy vigasztaló apostoláért s a Metropolitan Tabernacle hatalmas gyülekezete sóváran tekint ég felé: vajjon ad-e az Ur nekik ily lelkipásztort?! Mentone déli ege alatt, enyhe áldott legében keresett gyógyulást s remélt az utolsóig. Végző napjaiban Máté evangéliomához írt kommentárt, de a XXII. résznél megállította esodás tollát a halál keze. Hűséges neje, ki erősen remélte férje felgyógyulását, épen a CXVIII. zs. 17. és 18. verseinek felséges szavait hímezgette egy kézimunkájába, estére összerögt szívvel zokogott férje halottas ágya felett. Mi diákok, kik

híven megvettük hetenként megjelenő prédikációit, a 2242-ik beszédét már gyászkeretben kaptuk meg!

Spurgeon Károly Haddon született Kelvedonban, Essex grófság egy falujában, 1834. jun. 19-én. Családja a XVII. században menekült Hollandiából, a vallásos üldözések elől Anglia keleti részébe. A Spurgeon családban már hagyományossá vált a lelkészség; a mi Károlyunknak atyja és nagyatyja is lelkészek voltak, az Independens egyháznak mintaszerű, puritán papjai. A kis Spurgeon öt éves korában nagyatyjának, a stambourni lelkésznek házához került s itt töltötte boldogan gyermekéveit. A gondolkozó, komoly fiú csakhamar magára vonta környezetének s ismerőseinek figyelmét. Alig ismerte meg a betűk titkait, nagy szorgalommal olvasgatta a „Zarándok Utját“ s a „Martyrok könyvét“. Eleven eszével, okos kérdéseivel méltó bámulatot keltett maga iránt. Nagyatyjának szigorú vallásossága s kegyességben munkálkodó hite rendkívül mély benyomást tettek a gyermek érzékeny lelkére. Beszél róla, hogy hat éves korában megállította az utcán a bűnös és könnyelmű életű embereket, s lelkükre beszélve, majd dorgáló szavakkal intette őket megtérésre.

Hét éves korában a colchesteri iskolába adták, a hol két kitűnő tanító vezetése alatt tanulgatta különösen a latin, görög és francia nyelveket. A vizsgákon ő nyerte mindig a díjakat s állandóan első volt társai közt. A szünidőket szerető nagyatyjánál töltötte s olvasgatta élvezettel a vallásos könyveket. 14 éves korában Maidstoneba küldték, egy gazdasági iskolába, honnan néhány hónap múlva a newmarketi iskolába ment; de itt sem maradhatott egy évig, mert az iskola a járvány miatt bezárított, s Spurgeon 15 éves korában hazament szüleihez Colchesterbe. Itt történt ifjú életének egy végtelen fontosságú, irányt mutató mozzanata.

Páratlan mély vallásos érzületét s korán megérett elmeerejét mutatja azon körülmény, hogy őt, a 15 éves gyermeket, vallási kételyek támadták meg, felzaklatva roppantul gyermeket, érző kedélyét; az ostromolt ifjú heteken át könyörgött a kegyelemnek Atyjához segítségért és világosságért, s nem hiába, mert diadalmaskodott a vészes kísérteteken s utolsó lehelletéig inghatatlanul vallotta s hirdette az evangéliom örök igazságait. Csakhamar a bűnösség s nyomorult gyarlóság érzete rohanta meg kedélyvilágát s kínozza félében át. A gyötört ifjú imádsággal ajkain, kétségbeeséssel szívében keresett reményt s vigasztalást. Elhatározta, hogy sorra járja Colchester mindenféle templomait, ha valahol megtalálná az üdvözülés útját. Egy borús napon akaratlanul betévedt egy kis kápolnába, az Eredeti (Primitive) Methodisták imaházába. A lelkész Ézs. 45: 22. felett prédikált, s beszéd közben megpillantva a félénk, dúlt arcú ifjút, felkiáltott: „Fiatall ember, téged nagy aggodalmak kínoznak! Nem szabadulsz meg tőlük, ha csak Krisztusra nem tekintesz. Tekints rá, tekints, tekints!“ Az ifjú lelkében felgyúlt a világosság, meg volt mentve! Belátta, hogy Krisztus keresztyén mutatja meg az üdvösség útját, s szent elhatározása lett, hogy az üdvösség hirdetőjévé lesz. Egész életén át, minden beszédében hirdette a bűnös, gyarló embereknek az Isten végtelen kegyelmét s a Krisztus váltság-halálát.

Megtérése után visszament Newmarketbe, s mint segéd-tanító, nagy tevékenységet fejtett ki a tanulók vallásos gondozásában. A Vasárnapi Iskola növendékeinek érdekes, oktató beszédeket tartott; a kis gyermekek elhozták szüleiket, ismerőseiket is magukkal, s a felnőttek, meglelt emberek gyönyör-

ködve, bámulva hallgatták a 16 éves ifjúnak komoly beszédeit, éles, szellemdús stylusát. Nemsokára meggyőződött lelkében, hogy csak a hívők keresztsége egyezik meg a szentírással, a baptista egyház kebelébe tért, s 1850. május 3-án nyilvánosan megkereszteltetett Isleham falucskában. Édes anyja napok mulva így szólt hozzá: „Óh Károlyom, gyakran imádkoztam, hogy idvességet nyerj, de azt sohasem kértem, hogy baptistává légy!“ „Isten meghallgatta imádságát, anyám, — felelé Károly, — s szokott jóságával még többet adott, mint a mennyit kért!“ Még ugyanazon évben átment Cambridgebe, hol főnöke egy új iskolát szervezett. Itt fiatal kora daczára bevétetett a Világi Prédikátorok Társaságába (Lay Preachers' Association). Itteni időzése alatt történt a következő páratlan esemény. A Cambridgehez 5 kmnyire eső Tevershamban a nevezett Társaságnak egy tagjára került a vasárnapi prédikálás sora; Spurgeon is elkísérte őt oda. Útközben a mi emberünk kijelentette, hogy ő sohasem prédikált azelőtt, nem mer kathedrába lépni s nem is fog prédikálni most sem. A 16 éves ifjú kénytelen volt elvállalni az istentisztelet vezetését, s magába szállva, esedezett a Szentlélek segítségéért. A tevershami házikó szobájában, egyszerű falusi gyülekezet előtt tartotta Spurgeon legelső prédikációját, minden előkészület nélkül. A hallgatóságot könyekig megindította a „gyermek-pap“-nak esodás erejű prédikációja; ő azonban a szerenese kívánatokra így válaszolt: „Ne törődjete korommal, gondolatok az Ur Jézusra és az ő drágalatos voltára!“ Maga Spurgeon később „isteni kijelentés-szerű“-nek mondá ez első prédikációját. — A fiatal szónok híre gyorsan befutotta a vidéket s 18 éves korában Waterbench falu kis baptista gyülekezeze lekipásztoraúl hívta meg. Szülei és jóakarói többször sürgették, hogy menjen továbbképzés végett egy lelkészképző intézetbe. De a fiatal lelkész nem hajlott a tanácsra, azt mondván, hogy ő érzi magában, miszerint iskolai képzés nélkül is hasznára lehet másoknak; gyülekezezetét, mely oly rajongva szereti, nem hagyja oda. Nem is ment soha felsőbb iskolába, hanem annál buzgóbban képezte magát otthon folytonosan. Híre nőttön nőtt; hallgatói messze földre elvitték híret. Így történt, hogy 1853 ban meghívást kapott Londonba, a New Park-utczai baptista egyház lelkészi állomására. A nevezett egyház két század óta állott Londonban, s voltak fényes korszakai, híres lelkészei; századunk közepén azonban szomorú elhagyottságban, pusztuló állapotban volt, tagjainak száma 1200-ról 200-ra olvadt le: s most az egyház vezéremberei a süllyedő gyülekezezetet odaadják egy alig 20 éves ifjú kezeibe: teremtsé újjá! Meg is eselekedte. Egyháza felvirágzott; a fiatal szónok neve híressé vált a világvárosban; prédikációinak hallgatására tódult a közönség, miniszterek, mágnások örömmel hallgatták. A közvélemény hangosan követelte, hogy adjá ki prédikációit. — 1855-ben jelent meg a „New Park Street Pulpit“ első száma, s hétről-hétre, szakadatlan sorozatban közölte vasárnapi prédikációit; 1861-ben „Metropolitan Tabernacle Pulpit“ czímet nyert a vállalat s jelent meg folytonosan e mai napig. Eddig-élé 2242 beszéd jelent meg, 36 vaskos kötetben. Híresebb beszédei 2—3 százezer példányban keltek el, a többinek is átlagos eladási száma 25 ezer! Ily eredmény páratlan az egyházi beszéd irodalom történetében.

Egy év mulva a New Park utczai templom nem bírta befogadni a hallgatóság tömegét, tehát ki kellett bővíteni. Három hónapig az ifjú lelkész az Exeter Hallban prédikált, s a közönség minden vasárnap szorongásig megtöltötte a hatalmas

termet. A kibővített New Park-utczai templom csakhamar szűknek bizonyult, s ekkor a gyülekezezet kénytelen volt kibérelni London legnagyobb termét, a Surrey Music Hallt s itt predikált Spurgeon 1856. októbertől 1861. márcziusig. Ekkor írta róla a „Times“: „Hogyan esik az, hogy Szt. Pál székes-egyháza s a Westminster apátság aránylag üresen maradnak, míg ez a fiatal nonconformista lelkész 10,000 embert gyűjt maga köré minden vasárnap reggel, hogy hallgassák az evangéliomot a Surrey zenecsarnokában?“ A rohamosan növekvő gyülekezezet belátta, hogy gondoskodnia kell illő díszes s tágas templomról. 1861. márcziusban épült fel a nagyszerű Metropolitan Tabernacle 5500 ülő s 1000 álló egyén számára, ezenkívül magában foglalva számos nagy termet különféle vallásos s egyházi czélokra. Maga Spurgeon bejárta az egész országot, prédikálva s gyűjtve mindenütt a templom javára. A megnyitás után egy hétig mindennap istentisztelet tartatott, s a hallgatók adakozásra kérettek a templomot terhelő adósság törlesztése végett; a hét végére begyűlt 31,000 font sterling egy csapással megszabadította a templomot az adósságtól. A 27 éves lelkész elmondhatta, hogy az Isten segítségével, ékesszólásának hatalmával felépítette a világ egyik legnagyobb templomát! Ettől fogva a Metropolitan Tabernacle volt az ő ropant tevékenységének központja, ennek környékén emelkedtek egymásután nagyobb-nál nagyobb alkotásai.

Spurgeon 1856. jan. 8-án kelt egybe Thompson Zsuzsánával. Az esküvő alkalmával csak a templomból kiszorultak száma két ezerre ment. Házasságukból két iker-fiú származott, Károly és Tamás; előbbi a greenwichi nagy gyülekezezet lelkipásztora, az utóbbi az aucklandi (New-Zealand) hatalmas tabernaculum megteremtője s lelkésze, és a baptista egyháznak legsikeresebb evangyelistája. A tisztas ároni családnak többször voltak megható összejövetelei. Megtörtént sokszor vasárnaponként, hogy Spurgeonnek ősz édes atyja (János), testvére (Jakab, 1868. óta társ-lelkésze s jobb keze testvérének), két fia s maga Spurgeon egyszerre prédikáltak London különféle baptista intézeteiben. Spurgeon betegsége a mult év tavaszától kezdődik. Az u. n. Bright-féle kór támadta meg s ásta alá fokokként egészségét. A rendszeres prédikálással fel kellett hagynia, s csak koronként, fontosabb gyűlések alkalmából tarthatott beszédeket. Több ízben elküldték orvosai Mentone langyos, derült vidékére. A nagy beteg mindvégig ragaszkodott a reményhez, erősen hitte, hogy az Ur esodát fog mívelni rajta, s visszaadja őt gyülekezezetének. De a Mindenható másként végezett fölöle!!

Spurgeon az egyházi közélet terén is halhatatlanná tette nevét nagyszerű alkotásaival. Azokat a missiói, jótékonyági s emberbaráti társulatokat, melyeket az ő páratlan tevékenysége hozott létre, névszerint elősorolni is nagy feladat volna. Nagy alkotásai közül négy emelkedik ki kiváló jelentőségénél s nagyszabású berendezésénél fogva, u. m. a baptista theologiai kollégium (eddigél mintegy 800 növendéke volt; évi kiadása mintegy 8000 font), a stockwelli árvaház (félezer gyermek számára; évi kiadása 12,000 font sterling), a szegény-ápolda (Almshouses; elaggott nők számára) és a bibliaárusok társulata (Colportage Association; 1887-ben 87 kolportőr tízezer font árú bibliát árúsított el). Spurgeon óriási munkásságot fejtett ki az irodalom terén is. A „Metr. Tab. Pulpit“ 36 kötete maga egy theologiai könyvtárt képez. U. n. magnum opus a „Dávid kinstára“ (a zsoltárok könyve) 7 óriási kötetben. Szűk terünk még főbb műveinek elsorolását sem engedti

meg. Szerkesztett több vallásos folyóiratot is, melyek között legelső, a hallatlan elterjedésnek örvendő „The Sword and Trowel” („kard és vakolókanál”: ezéolvva az Ige hódító és építő hatalmára; 1865-ben indult meg havi füzetekben).

Spurgeon nevét első sorban mindenesetre ékes-szólása tette oly nagygyá, ennek pedig egyik varázsa volt az ő csodálatos hangja. Hangja nem volt dörgő, fülreszkettető basszus, hanem édes, melódikus hang, tiszta, mint az ezüst csengő hangja, behízogó, mint női hang, édesen lágy, mint gyermek-hang, s mégis bejárta az a legnagyobb tereket, a legóriásibb terem messze szögletét is megkereste, s az erőltetésnek árnyéka sem érzett rajta. Óriási hatásának másik titka volt páratlan eredetisége. Nem szerette a finom, keresett nyelvet, ő a köznépi nyelvet alkalmazta a maga ép frissességében, erőteljes hatalmában. Beszédeit igen találóan hasonlítják kaleidoszkophoz: ötletektől csillogó humor, tűnődő, melancholikus páthosz, a legmagasabb ékes-szólás ellenállhatlan hatalma, egyszerű történetkével illusztrált igazságok, merész népies gondolat-fordulatok, szűrő sarcasmus, lelkese-déstől égő hit bámulatos módon összevegyültek előadásában, s tették beszédeit végtelenül érdekessé s rendkívül építő hatásúvá. És ez a lángelméjű szónok sohasem lépett katedrába, míg kiválasztott textusát át nem tanulmányozta. Dolgozó szobájának falai körös-körül könyvekkel voltak berakva, mind megannyi kommentárok szépen elrendezve, ezekkel tanácskozott ő prédikálás előtt. A nép, különösen a londoni szegény, küzdelmes életű nép meg századokon keresztül fogja emlegetni apostol gyanánt; mert senki sem tudott úgy beszélni a népnek, mint ő. Elméje csodálatosan éles volt a megfigyelésben, korunkban még egyházi szónok nem lépett katedrába oly dúsgazdag tapasztalatokkal. Az ő hite nagyszerű, inghatatlan volt; láttuk, mily küzdelmek árán jutott e drága kincshez; theológiája a legszilárdabb kálvinizmus volt, híven megőrizve pályafutása végéig; tanítása nem volt csapkodó, bizonytalan, a mint ő mondá: „ő rettenetesen féltékeny Istenéért és Krisztusáért”. Azt hirdette a népnek, hogy Isten a Jézus Krisztusban édes Atyja mindenkinek, még a legszegényebb, legnyomorultabb, legbűnösebbnek is. Senki sem tudta úgy vizsgáltni a népet, mint Spurgeon, midőn saját életének tapasztalatait feltárva, hirdette hatalmas hittel az Isten szerető kegyelmét, a Krisztus alázatosságát, a váltság csodás, titokszerű útját, s rámutatott egy boldog jövőre, mely e földi élet bánatain és küzdelmein átragyogva, bátorítja a szenvedőket! — 1854. nyarán az ázsiai kolera pusztította végig London utcáit, s ekkor a fiatal, 20 éves lelkész apostoli bátorsággal, emberfeletti fáradsággal járta be a gyásznapok hajlékait, bátorítva, vizsgálva mindenütt. Szerette is gyülekezete rajongva. 25 éves lelkézi jubileumára tisztelői fejedelmi ajándékkal lepték meg, átadván neki 6233 font sterlinget tiszteletük és szeretetük jeléül. A nemes férfiú ötezer fontot a szegény-ápolda javára adott! Midőn a szeretett pásztor holtteste megérkezett Londonba, ravatalát a Metr. Tab.-ben állították fel, hol az első napon 60 ezer ember látogatta meg koporsóját. Azon részvénytilatkozat, melyet a walesi herceg és hercegné a gyászoló özvegyhez küldöttek, méltóan kifejezi az óriási angol birodalom népeinek gyászát. E sorok írójának egyik legfőbb vágya volt, hogy külföldi időzése alatt meghallgathassa egyszer a nagy angol prédikátort; de az Ur nem adta meg neki ezt az örömet!

Edinburgh, 1892. február 14.

Ifj. Balogh Ferencz.

Az Énekek-Éneke színpadon.

A francia népnél utóbbi időben határozott szellemi túltengés észrevehető nyomaival találkozunk. Idegessége felülmúlja a római romlott császári korszak embereiét, a látványosság iránti szeretete pedig tútesz a római circus bódulásig izgatott tömegeiét. — Hogy az erkölcsi komolyság mennyire kezd nálunk elveszteni alapját, élénken illusztrálja azt most a Theatre d' Art, hol óriási közönség jelenlétében adogatták az Énekek-Énekét, melyet — hozzánk jutott tudósítások szerint — így hirdet a színpad: szellemi szerelem szimfóniája nyolcz misztikus jelképes szakaszban és három paraphrasisban. Fordította (héberből?) és színre alkalmazta: Roinard P. N., zenéjét írta: Flamenut de Labrély. Szerepel benne két igazi személy: a pásztor király és pásztor királyné és két kiegészítő szellem: Bölcs Salamon szelleme és Jahvé szelleme. Közben férfi és női választott karok zengedeznek.

Hát semmi szavunk nincs ahhoz, ha valaki bibliai személyeket és történeteket visz színpadra, megtették már azt sokszor, sőt egy időben nagy divatja volt a biblikus drámának, és színre kerültek Mózes, Judás stb. Legközelebb nálunk is adták Szász Károly koszorúzott, s bölcsészeti gyönyörű reflexiókkal átszótt „Bölcs Salamon“-ját. Az Énekek-Énekének színre alkalmazása annyival inkább eszébe juthat valakinek, mert némely exegeták és bibliai kritikusok, például Umbreit, Ewald, Hitzig, Nöldecke, a híres Renan és utánok nálunk a korán elhunyt Keresztes József egy egészen kidolgozott, egy séges drámának tekintik azt. Mások meg — mint tudjuk — még udvari operát is látnak benne, melynek szereplő személyei Sulamith, Salamon és a háremhölgyek.

Igy faggják fel — bizonyára — az Énekek-Énekét az előbb említett urak is, a mi még nem volna baj, hanem az a komikum, a mely a darabhoz fűződik, és a melyben a könyvelmű Páris kedvét leli. A színészek és a zenekar a nevetésgességig hóbortos instrumentumokkal dolgoznak és kaczagtatóvá teszik az egész bibliai képet. Ez a botrányos.

A darabban minden képnél hanggal, színnel és illattal jelzik annak jelentőségét. Egy mulatságos quodlibetben kavarog a nézők szeméi előtt minden festék és minden illatszert, nagy hasznára a fucus- és parfümkereskedéseknek, gyönyörködtetésére a szemeknek és orroknak, de megrendítésére a biblia komoly hitelének és tiszteletének. A színek ezek: világos sárga, világos zöld, világos kék, világos indigó, sötét indigó, világos violet, egész világos bibor. Ezekre a színpadon alkalmazott instrumentumból a következő illatok özőnlenek szét a színházban: jáczint, liliom, akác, hóvirág, orgona, narancsvirág és jázmin.

Mindenesetre meglepő az a frivolitás, melylyel a francziák az Énekek-Énekét scenirozzák, nem gondolva meg, hogy így az egész bibliának tekintélyét aláássák, mert a min nevetni lehet, ahhoz már nemesak a kételkedés, hanem a gúny és megvetés is közel van. Különbén lehet-e csudálkozni a párisiak eme lascivitása felett, mikor már közöttük, — és pedig, mint a hír mondja, az előkelő világban, — a budhaismusnak is vannak hívei?

Minderről szükséges idejekorán tájékozunk magunkat, azért — azt hiszem — a t. Szerkesztő úr helyet ad b. lapjában ezen rövid cikkekémnek.

Naprágý.

S. Szabó József.

Irodalom.

Élet. Félhavi folyóirat az irodalom, művészet, társadalom és közgazdaság köréből. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Árpád-utca 6. sz. E cím alatt egy folyóirat küldetett be hozzánk, melyet Budapesten K a t o n a L a j o s és V i k á r B é l a szerkesztenek. E folyóirat első száma irodalmi esemény, igazi meglepetés az olvasó közönség számára. Nincs magyar folyóirat, mely három íven ennyi érdekelt bírni adni. A bevezető cikk, mely a közönséghez van intézve, velős tartalmával és törülmetszett magyarságával messze kimagaslik az efféle szerkesztői nyilatkozatok közül. A füzet további tartalma következő: Pulszky Ágosttól „A klotür“. Kabos Ede „Vihar után“ egy költemény. Ötvös S. Adolftól „A jövő vallása“. Szörényi Tivadar dr. „Hypnózis és szuggesztió“. A füzetnek egyik legbecsesebb közleménye Garstin Vszevolod híres novellája „Vészjelző“, melyet Sármay József dr. pompásan fordított le az orosz eredetiből. „A hűség próbája“, epizód Ariosto Örjögő Rolandjából Radó A. fordításában. Ifj. Reményi Ede a hellén szellem örökifjú szülöttei közül mutat be egy pár modern alakba öltöztetett „Anakreoni dalt“ bravuros verseléssel. Lyka Károly bírálatot közöl az ideitéli műtárlat magyar képeiről. Inczédi László „Mámor“ című költeménye. Érdekes a Demolins Edmond hírneves francia író népszerű cikke is: „A szocializmus“, melyből itt az első közleményt vesszük. A cikk egyidejűleg angol, német, olasz, spanyol, orosz, cseh, román és görög fordításban is megjelenik. Az „Élet“ irodalmi rovata rendkívül vonzón és érdekesen van megírva. Olvasunk benne bírálatot Jókai „Rákóczy fia“ című regényéről, Malcomes bárónő „Relief-képeiről“, Darmesteter új könyvéről: „Les prophètes d'Israël“, mely szintén a jövő vallásával foglalkozik, több új spiritisztikai műről és a „Magyar Génusz“-ról. Van még benne színházi, zene- és közgazdasági rovat is. — A füzet tartalmának e rövid jelzése után már talán fölös dolgot is eslekszünk, midőn az „Élet“-et olvasóink figyelmébe ajánljuk. Ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, egyes szám ára pedig 25 kr. Megrendelhető legezészerűbben postaútványnyal az „Élet“ kiadóhivatala címén: Budapest, V., Árpád-utca 6. sz.

Magyar írók élete és munkái. Irta Szinnyei József, kiadja Hornyánszky Viktor Budapesten. Egy egy füzet ára 50 kr. A II. kötet 2. és 3. füzetének megjelenését óhajtjuk most jelezni, mely a Csányi-Czeglédi írók életét és munkáit ismerteti. A régiebb és újabb ismertebb nevű magyar protestáns egyházi és tanügyi férfiak közül ott látjuk e két füzetben Csányi Dániel, Csesetka Sámuel, Csécsi (Nagy) Imre, Dr. Csécsi (Nagy) Miklós, Cseh-Szombati József, Csergő (Kocsi) Bálint és János, Csernátoni Gyula, Dr. Csiky Kálmán, Csiky Lajos, Csipkés Komáromi György, Csirke (Tatai) Ferencz, Csiszár Sámuel, Csonka Ferencz, Csontó Lajos, Csúthy Zsigmond, valamint Csokonai Vitéz Mihály és Körösi Csoma Sándor neveit. Ismételten ajánljuk e hatalmas vállalatot t. olvasóink szíves figyelmébe.

Az Athenaeum kézi Lexikona. A tudományok enciklopédiája különös tekintettel Magyarországra. Szakírók közreműködésével szerkeszti Dr. A c s á d y I g n á c z. Számos térképpel és műmelléklettel. Budapest. 1892. Kilenczedik füzet. A tudományos vállalatból, mely gyors népszerűsége

vergődött, most jelent meg a kilenczedik füzet fényesen kiállítva s két igen szép műmelléklettel. Az egyik a Brit szigetek nagy színes térképe, a másik az öt emberfajnak színes képtáblája. Maga a szöveg a Cseppfolyós-Degradáció közti anyagot öleli föl, s így e füzetben a C betű véget ér s megkezdődik a D. Az egész füzetnek teljesen magyar jellege van, mert a Cs. Cz. betűkben alig van idegen anyag. A nagyobb cikkek közül Cseremiszek, Cserhát, Cserni Jován a mohácsi vész után feltűnt „fekete czár“, Csiga Csigák, a Csillagászattal összefüggő számos cikk, Csizió, Csőr, Csoma Sándor, Csonka bég, Csont, Csörsz árka, Csöd, Csuvaszok, Curia, Cyrill, Czartorszki Czég, Czéh, Czement, Czigányok, Czigány nyelv és költészet, Czim, Czimer, Czukor, Czukoripar érdemelnek figyelmet. Különösen czimer, czukor és czukorezikkek fogják az érdeklődők figyelmét felköltetni. Époly gazdag és érdekes a D betű. Itt a Dalra dal, Dalmacia, Dánia, Dante, Darwin és Darwinismus, Daun stb. cikkek tűnnek ki. A füzet legérdekesebb cikkei közé tartoznak a Deák-cikkek: Deák Ferencz, Deákmauzoleum, párt, szoba, szobor s sok más, valamint Debreczen is, melylyel valami tizenkét cikk áll kapcsolatban. Melegen ajánljuk az igazán népszerűen, a magyar közönség igényeit teljesen számba vevő vállalatot a közönség pártfogásába. Összesen 40 füzetből fog állani, melyek két hetenkint jelennek meg; egy füzet ára 30 kr. A legzeleszerűbb 10 füzetenként á 3 frt előfizetni, mely összeg az Athenaeum kiadóhivatalához Budapestre küldendő. Különben kapható minden könyvkereskedésben is.

Előfizetési felhívás „Unalom óráira“ című kötetre. Fenti címen 10—12 ívnyi terjedelmű — rajzokat és csevegészerű tárczacikkeket tartalmazó — kötet jelenik meg nevem alatt ez év ápril havában Kutasi D. nagyvárad kiadóhivatalában. Midőn kézírataimat nevezett kiadó úr rendelkezésére bocsátom, — megvallom, — nem barátaim unszolására teszem azt: öt évi hírlapírói szerény működésem bátorít föl arra, hogy ezen — részint lapokban megjelent, komoly és humoros tárcza-közleményeimből, részint nyilvánosságra eddig nem bocsátott hasonnemű dolgozataimból összeállított — kötetet a t. olvasó közönség elé vigyem. Ez, e téren első munkámhoz szíves pártolást kérve, maradtam Nagyvárad. 1892. febr. hó teljes tisztelettel Tóth József, ev. ref. segédlelkész. — Midőn Tóth József úr könyvének kiadására vállalkoztam, két körülmény bírt arra: egyik szerzőnek hírlapok útján széles körben ismert írói munkássága, másik azon rokonszenv, melylyel az ő munkálkodása iránt a n. é. közönség úgy mástutt, mint — még rövid itt tartózkodása után is — városunkban viseltetik. E két körülmény bátorít s nyújt nekem reményt arra, hogy — midőn az ifjú szerzőt az irodalom barátainak bemutatni óhajtom — vállalatomat kért, becses pártfogásokkal támogatni szíveskednek. A kötetet, csinosan kiállítva, áprilishó 15-ére fogom szétküldeni a t. előfizetőknek. Tíz előfizető után gyűjtőknek tiszteletpéldánnyal szolgálók. Előfizetési ár egy forint, melyet kérek márcziushó végéig ez ívvel címemre (Kutasi D. könyvtár, Nagyvárad) küldeni. Becses megrendeléseket kérve, maradtam Nagyvárad, 1892. febr. hó teljes tisztelettel Kutasi D., az „Unalom óráira“ kiadója. — Ajánljuk a tehetséges fiatal író, volt derék tanítványunk e megjelenendő művét t. olvasóink pártfogásába.

Értesítés és felhívás. Mult évi szept. hó elején

előfizetési felhívást bocsátottunk ki, „Magyarország Ujabbkori Történelme (1820-tól 1886-ig). Irta: Hőke Lajos“ című munkára, azt ígérve, hogy az a jelen év első hónapjában megjelenik. Kétségtelenül beváltottuk volna szavunkat, ha a t. közönség e munkát olyan pártfogásban részesítette volna, mint azt megérdemelné; de, fájdalom, a mai napig sem jelentkezett (51) ötvenegynél több megrendelő és előfizető. Ilyen körülmények között egy huszonegy nyomtatott ívre terjedő munkát nagy anyagi veszteség nélkül kiadni lehetetlenség. Még egyszer a n. é. közönséghez fordulunk, kérve, hogy tömeges megrendelés által tegyék lehetővé a munka kiadását. Kaszinók, olvasó egyletek, társaskörök hasznos szolgálatot tesznek, úgy az irodalomnak, valamint saját könyvtáruknak, e jeles munka megrendelése által. Az érdekes kort tárgyaló jeles munka előfizetési ára csak 1 frt 50 kr; tanító-növendékeknek és az „Iskolai Szemle“ előfizetőinek 1 frt 20 kr. Megrendeléseket, előfizetéseket márcziushó végéig még elfogadunk, s ha ez ideig nem jelentkezne annyi megrendelő és előfizető, hogy a munka kiadása biztosítva legyen, az előfizetési pénzeket visszaküldjük s a megrendelőket kötelezettségük alól felmentjük. Az előfizetések és megrendelések Csurgóra (Somogym.), az „Iskolai Szemle“ kiadóhivatalához küldendők. Csurgó (Somogym.). Adorján Miklós, az „Iskolai Szemle“ szerk. kiadója.

Különfélék.

Comenius-ünnepély a debreczeni főiskolában. A 16-ik század s általában minden idők egyik legnagyobb paedagogusának, Comenius Ámos Jánosnak háromezredes születési ünnepélyét üli meg jövő hó 28-án jóformán az egész művelt protestáns világ. Különösen Németországban nagyban készülnek ez ünnepélynek méltó módon megünnepléséhez. — Tudjuk, hogy Comenius 1650. novembertől több mint negyedszázadon át hazánkban, a sárospataki főiskolában működött, óriási tevékenységet fejtve ki ez idő alatt az iskolaszervezés és tankönyvírás terén. Nem csoda hát, ha ez ünnepélyt Németországban kívül magyar protestáns egyházunk szándékozik leghálásabb emlékezettel megülni. Természetes, hogy különösen a sárospataki főiskolának kell itt elől haladnia, de tudomásunk szerint a dunamelléki püspök úr is széleskörű intézkedéseket tett, hogy egyházkerületében, annak középiskoláiban a Comenius-ünnepélyt minél szebben, méltóságosabban üljék meg. Debreczeni főiskolánk tanítóképzési igazgatója ez ügyben beadványt intézett közös tanárkari gyűlésünkhöz, mely aztán f. hó 23-án tartott gyűlésén egyhangúlag elhatározta, hogy a nagy paedagogus háromezredes születésnapján, jövő hó 28-án d. e. 10 órakor a főiskolai imateremben Comenius-ünnepélyt rendez, melyen Joó István tanítóképzési igazgató fog emlékbeszédet tartani, s a főiskolai énekkar éneke nyitja meg és zárja be az ünnepélyt.

A debreczeni egyház lelkészválasztási ügye. Egyháztanácsunk, f. hó 21-én tartott közgyűlésében elhatározta, hogy megkéri Dávidházy János esperes urat, hogy a lelkészválasztás napjára jövő hó 27-ét tűzze ki. Ugyanezen gyűlésben megválasztották a lelkészjelölő bizottság tagjait: Beke Mihály, Némethy Lajos, Somogyi Pál rendes, Kertész János és Dr. Legányi Gyula póttagoknak.

A dévaványai református templom. E cím alatt a „Téli Ujság“ 11-ik számában egy cikk jelent meg a lap élén, e su-

gármagas szép templomi épület jól sikerült rajzával. E cikkből közérdekű voltánál fogva átveszszük lapunkba a következő részletet, példakéül azon tudósításnak, melyet e templom fölavatásáról mult évi 42 ik számunkban közöltünk. „A hitbuzgóságnak csaknem példátlan jelét adta az utóbbi tíz év alatt a dévaványai református egyház, mert az 1882-ik év óta nemcsak 5 ezer forint adósságát fizette le, hanem azonkívül, hogy tetemes költséggel összes egyházi és iskolai épületeit jó karba hozta, 4 ezer forinton új iskolát, 3 ezer forinton ideiglenes fatemplomot építtetett; 1800 forinton kántori lakást vett, 7 ezer forinton új harangokat öntetett, a lelkész lakását két, a rektorét egy tágas szobával bővíté, ezenkívül még egyházközségi tartáléktőkét is gyűjtött 3500 forint értékben. Aldozatkészségének azonban legfényesebb jele azon új templom, melynek rajzát ez alkalommal bemutatjuk. E templom 105 ezer frtba került, mely összeg részint közadakozás, részint birtokaránylagos adókiadás útján folyt be, azon ezer forint kivételével, melyet kenderesi földbirtokos Horthy István úr adományozott. Ebből bizonyára azt következteti az olvasó, hogy a dévaványaiak nagyon vagyonos emberek lehetnek. Korántsem! Inkább bővölködnek ők az egyház szeretetében, hogy nem mint anyagi javakban. Az Ur hajlékának szeretete ösztönözte őket, hogy öt éven keresztül önkénytelen megajánlás folytán templomadó címén ugyanannyi terhet rójjanak magukra, a mennyi állami egyenes adójuk volt. És a kegyelem Istene megsegítette őket, mert az 1891-ik év október 4-ik napján megható ünnepélyességgel szentelheték fel díszes templomukat messze távolból is összeseregülő idegenek jelenlétében“.

Egy könyvbírálat. Nt. Radácsi György theol. professor úrnak, mint a „Sárospataki Lapok“ szerkesztőjének szíves figyelmébe. A „Sárospataki Lapok“ f. évi 7-ik számában valaki Mátrahegyi (valószínűleg ál-)név alatt egy Debreczenben theologizált új költőnek (Szabolcska Mihálynak) költeményeit bírálni akarván, a többek között ezt is mondja: „gondolkozni, tépelődni nem igen szeret költeményeiben (már t. i. az említettem költő); gyűlöli a „tudós fóliánsok“, „koldus, jég tudását“, a „böles férfiak“ józan beszédét s mindezekkel szemben többször érezteti ellenszenvét. Mind e tulajdonságok bizonyos debreczeni színezetet adnak költeményeinek s a debreczeni „haladó orthodoxia“ iskoláját éreztetik“. — E jámbor böleskedésből tehát, — ha még eddig nem tudta, — immáron megértheti a világ, hogy a debreczeniek jellemének lényeges ösmertető jele a gondolkozni nem szeretés, a tudós fóliánsok koldus jég tudásának s a böles férfiak józan beszédének gyűlölése. Hogy mit mond ehhez az, kinek e bírálat első sorban szól: az ő dolga; azt azonban sokak s bizonyosan az ő nevében is nyilváníthatom, hogy mindezen tulajdonságokat, — miket Mátrahegyi úr az általa bírált versekben az önmaga nagy öröme fölfedezett, — a debreczeni ref. anyaiskolában eltanulni nem lehet. S mert mi ezt tapasztalásból mondjuk, s munkáinkban valamint eddig, úgy ezután is bebizonyítani törekszünk, Mátrahegyi urat említettük fölfedezéséért a „gondolkozni szerető böles férfiak“ osztályába sorozzuk ugyan, de csak a mások kisebbségén gondolkozni szerető, azon vékonyabb böleségű férfiak osztályába, a kiknek e gondolkozásból merített tudásuk jég hideg is, koldus is. — A Sárosp. Lapok nt. szerkesztőjét pedig fölkérjük, hogy ezután jobban rostálja, vagy rostáltassa meg az efféle ágaskodó má-

rahegyi ezikkeket, hogy a szerénytelen együgyűség ilyen konkolyai, hogy ne mondjuk, bolond gombái ne keverjék el becses Lapjának tiszta búzáját! Debreczen, 1892. február 20. Dicsőfi József.

Egységes középiskola. Nagyjelentőségű értekezlet folyt le e hó 15—22. napjain a közoktatásügyi minisztériumban a régóta hangoztatott egységes középiskola ügyében. A tanácskozás eredménye, a tanügyi férfiakkal a Csáky gróf intencióival összhangzó véleménye komoly kilátásba helyezi az egységes középiskola megalkotását, a mely eddigelé nálunk is csak inkább a tanügyi irodalom discussióinak tárgyát képezte. De nagy megnyugtatónkra szolgál, hogy az enquette megállapodásai szerint a jövő középiskolája csak a mai gymnasumi nevelési irány továbbfejlesztése leendő a hazánkban úgy sem nagyon virágzó reáliskolákat is ez irányba fogja beolvasztani. Az iskola súlypontja az irodalmi képzésre fog esni ezután is, a melyben az alapvető szerepet a nemzeti irodalom fogja vinni. Ezen kívül egy classicus és egy modern nyelv — a latin és német — minden középiskolai tanulóra kötelező lesz. Az évfolyamok számára nézve az értekezlet véleménye megoszlott; a többség a 8 éves középiskolát kívánja fentartani, mások a külföld mintájára 9 évesnek óhajtják ugyan a középiskolát, de úgy, hogy abba már a harmadik elemi osztályból történjék az átlépés. Az eddig oly sokszor emlegetett furcátokat, vagyis az alsóbb osztályokban egységes iskolának a felsőbb osztályokban két-, három irányra oszlását — a mely szerint tehát az egész egységes középiskola csak lucus a non lucendo volna — az értekezlet többsége elítélte, s a középiskolát végig egységesnek contemplálva, a felsőbb osztályokban is csak inkább a compensatióknak kíván helyet adni. Ily szabad választás tárgyát képezne a görög vagy francia nyelv és a természettudományok valamelyik ága. Minden többi tárgy közös tanulmányt képezne s e szerint az ily középiskola minden tudományos pályára egyenlően képesítene. Az is figyelmet érdemel, hogy a hangoztatott vélemények szerint a fentartó testületek nem volnának kötelezve minden compensationalis tárgy ellátására s így az új középiskola nem rakna újabb terheket rájuk.

A „**Protestans Egyházi és Iskolai Lap**“ a protestáns zsinatok második ülészakában, mely márczius 9-én veszi kezdetét, ismét kétszer fog megjelenni hetenként. Ez időszakra a Lap szerkesztője Szóts Farkas és kiadója Hörnyánszky Viktor 1 frt előfiz. díj mellett külön előfizetést nyitnak. Az előfizetési pénz a Lap kiadóhivatalába (Budapest, Akadémia bérháza) küldendő.

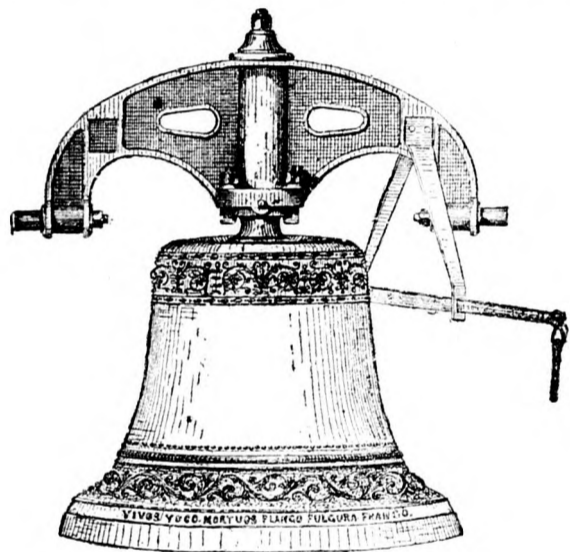
Szives figyelmeztetés. Fontos kulturmissiót teljesítő népkönyvtáraink vezetőihez intézzük e figyelmeztetést, s kijelentjük, hogy az általános művelődés előmozdítására a következő művekből 100—100 példányt osztunk ki díjtalanul, és pedig olyképen, hogy a hozzánk intézendő felhívásra e művek egy-egy példányát bérmentetlenül megküldjük. Az ajándék-könyvek egyike vagy másika talán nem is vág bele egészen a népkönyvtár keretébe, de találkozhatnak olvasói közt olyanok is, kik e magvasabb művek olvasásából szellemi élvezetet meríthetnek. A kiosztásra szánt művek jegyzéke: Liebbald: Gyümöle. észeti egyveleg. Miletz: Katona József családja és élete. Kapy Gyula: Palmaágak. Egyházi és alkalmi énekek férfikarra. Goethe-Várad Antal: Faust. A tragédia 2-ik része. Szana: Újabb elbeszélők. Hörnyánszky Viktor, könyv-

és hirlapkiadóhivatala (Budapest, a Magyar Tud. Akadémia épületében).

Szerk. posta. J. L. Békés. Tanügyi jeles értekezéseit, mint magánlevelemben is megírtam, vettem, s a jövő számban megkezdem közlésöket. Nagyon örülök én az ilyen munkálatoknak, és annak, ha e lap hasábjain a tanító urak is életjelt adnak magukról, a szellemi életüket mozgató eszmékről. — Cs. K. 2. th. Debreczen. Kezemhez adott cikkét átolvastam, annak komolysága örömmel töltött el. Lehet, sőt úgy is van, hogy lesz a cikkre némi megjegyzésem, de mindenesetre kiadom, mint egy jó törekvésű fiatal embernek a nagyobb nyilvánosság előtt első szárnypróbálását. Vezesse önt ez is excelsior! — Sz. J. Rábé. A vallásos iratokat terjesztő angol Társaság magyar kiadványaiért tiszt. Gladischefszky Károly lelkész úrhoz kell fordulni (Budapest, Alkotmány-utca 15. sz.).

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**

HIRDETÉS.

Ifj. Hönig Frigyes harang- és ércz-öntődeje

Aradon, Rákóczy-utca 28. szám.

Alapított 1840-ben. Állami ezüst éremmel kitüntetve 1890-ben.

Ajánlja több évi jótállás mellett a legújabb találmányú harangjait; melyek előnye a régi szerkezetű harangokkal szemben az, hogy 22% súly és ármegetkarítás mellett — erősebb és kellemesebb hangúak.

Továbbá ajánlja a legjobb szerkezetű, forgatható vas harang-felszereléseit, melyek alkalmazásával a harangok a megrepedéstől megóvatnak, — az áttétes tengely ágyak használásával pedig a legnagyobb harangok is könnyen kezelhetők; — vas harang állványait, valamint régi harangoknak új, forgatható felszerelésre való átalakítását.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek.

10—10

Internátus a debreczeni főiskolában.

Tudvalévő dolog, hogy a reformátusok minden hazai főiskolája és kollégiumában kiválólag olyan intézmények fejlettek ki, a viszonyok és körülmények hatása alatt, a melyeknek célja főképen arra irányult, hogy a szegénysorsú ifjakra nézve is megközelíthetővé, sőt megfuthatóvá tegyék a különben nehéz és költséges tanulói pályát, s azok javarészből annál is inkább az egyház testéhez s iskoláink érdekeihez csatolt derék férfiakat neveljenek a hazának. A protestáns áldozatkészség forrásai akkor még elevenebben buzogtak fel, s minden ponton, a mely önvédelmi küzdelmeink folytán egy-egy erősség helyéül kínálkozott, egyházakat, iskolákat hordtak össze s azok fenmaradását s minél szélesebb körben való hatását kegyes alapítványok s ösztöndíjak által biztosították.

Igy keletkeztek egészen sajátos, de lényegében egyforma bentlakási intézmények a ref. kollégiumokban, többnyire kapcsolatban, főleg az erdélyiekénél, bizonyos társaságos táplálkozással; de a mely mellett a *privát-praeceptor*i rendszer által a tanulásban való vezetés és ellenőrzés s egyúttal az erkölcsi közvetlen felügyelet is kellőleg biztosítva volt. Egyszerű, mondhatni szegényes kiállítás és ellátás, de elég gondosan keresztülvitt tanulmányi és erkölcsi felügyelet, a mely jótékony szigort is képes volt alkalmazni. Saját tapasztalatomból meríthetek példát arra, hogy egy ily intézmény is jótékony és célszerű lehetett, kit több helyben tanuló társammal együtt szülőink az udvarhelyi kollégiumban mint bentlakót tartottak, mert ott gondosabb felügyelet alatt voltunk, mint a minőt az értelmiséghez tartozó s helyben lakott szülők házában nyújtani lehetett.

De már azóta is 25—30 év folyt le, s nem mondhatjuk, hogy épen nyomtalanul az iskolai ügy fejlődése tekintetében. A magasabb műveltség, a melyre azóta is eljutottunk, a tanintézetekkel szemben is minden irányban fokozottabb igényeket támaszt. Internátusoknál ma már a hygienia rendszabályainak legszigorúbb alkalmazását, olyat a minőt apáink, sőt talán még magunk is nevetségés di-

vatoskodásnak tartottunk, a legkomolyabban megkövetelik. Azonkívül megkívánják a tanulmányi előhaladás biztosítását s az erkölcsi felügyeletet. Sőt még ennél is tovább menve, bizonyos társadalmi műveltség, distingváltabb módor vagy legalább a nevetlenség és durvaság eltüntetése, leküzdése szintén eiodázhatlan kívánalma a mai művelt világnak az iskolai internátusokkal szemben.

A mi iskolai internátusaink a tanügy terén bekövetkezett átalakulások miatt inkább hanyatlásnak voltak már évtizedek óta kitéve, mintsem hogy fejlődhetek volna. Maradtak továbbra is a régi alakban; csak hogy a míg egyrészt a művelt életmódról uralkodó fogalmaknak hovatovább kevésbé voltak képesek eleget tenni, másfelől korábbi életrevalóságuk és célszerűségök biztosítékai közül is idővel nagyon sokat nélkülözniök kellett.

Legyen elég említenem itt csupán a *privát-praeceptorságot*, a mely iskoláinkban általános volt s a mely sok helyen a bentlakással kombinálva, az akkori viszonyok között valóságos nevelő intézet volt.

A modern paedagogia ezt is elsöpörte. Nem tudom, helyesen-e? Legalább nálunk a helye, úgy látszik, még mai napig is üresen maradt. Aztán a diákság élethivatása sem azonos a régivel; a pályák másként és többfelé ágaznak; a szénior és esküdt diákok foglalkozási köre is módosult. Utóbbiak ma inkább tanítók, sem hogy a belrend őrei lehetnének.

Ily körülmények közt nagyon természetes, hogy a régi bentlakás céljának többé nem felelhet meg. A bentlakó-társak között nincs az egymásmellettségen kívül semmi erkölcsi kapocs, semmiféle szerves összetartás, nincs és nem lehet szabályozva és biztosítva a munkásság, s csak fogyatékosan érvényesíthető a külső fegyelem a közvetlenség hiánya miatt.

Ma tehát, a mikor minden internátus-féle intézménytől azt követelik, hogy igazi nevelőintézet legyen: a mi reform. iskoláinkban lévő régi alapon álló bentlakási rendszerek is kétségkívül gyökeresen reformálandók.

Gyökeres reformon tudtom szerint egyik kollégiumunkban sem vitetett még keresztül a bentlakás, hanem csak valamennyire itt-ott javított. A debreczeni főiskola tanárkarát foglalkoztatja már az egész tanév folyamán a reform gondolata, s a tervek már alakulás állapotában vannak, s minthogy az érdekelt közönség és körök figyelme is eléggé ez ügyre irányoztatott: remélünk lehet, hogy talán még ez évben sikerülni fog a kérdésnek oly szerencsés megoldása, a mely egy, már nagysága és minden tekintetben kielégítő berendezése által is impozáns főiskolai internátus haladéktalan felállítását eredményezi.

A tervezetek részletei még ezután lesznek megállapíthatók. A bizottságban, a melyet ez ügyben a főiskolai tanárkar kiküldött, a főbb elvek megállapítottak. A 42 szobában elhelyezett lakók koncentráltatni fognak a második emeleten, a hol a mai létszámnak megfelelő bentlakó, 200-nál valamivel több lenne elhelyezhető. Közös és célszerűen berendezett háló-, dolgozó és társalgó, illetőleg játszó termek nyitvatnának; a felügyelet részben a mostani főiskolai közegek, t. i. háznagy, szénior, esküdtek, részben egy felügyelő tanár által, a kinek am azok rendelkezésére állának, továbbá az igazgatók által gyakoroltathatnék. Kívánatos lenne e végből a felügyelő tanár számára egy lakás az iskola udvarán, a mire a tápintézeti épület emeletre való kiépítése lehetne alkalmas. A bentlakás vagy internátus szoros kapcsolatba hozatnék a tápintézettel, a hol a bentlakók élelmeztenének. Egyik nehézség ma épen abból származik, hogy a bentlakás és tápintézet közt semmi összeköttetés nincsen. A szükséges átalakítási és beruházási költségek számításaink szerint alig terhelnék valamivel a főiskola pénztárát, mert a bentlakási és tápintézeti díjakból kellő fedezetre találnának, a mint a tápintézeti épület költségeit rövid néhány év alatt szépen le lehetett törleszteni a bevételekből.

Ily gondolatok foglalkoztatják — mondom — a főiskolai tanárkart, a melyeknek megvalósításához kérjük a lelkesíti úgy mint világi intező és befolyással bíró egyének ismert buzgó pártfogását és támogatását; mert meggyőződésem szerint ez úton a főiskola legégetőbb kérdését fogjuk szerencsés megoldásra juttatni s oly helyzetet teremteni, a melynek láttára megszegyenülve fognak elhallgatni azok az ellenségeink, a kik kéjelegve, örömmujongások közt dobálják szemünk közé a világ mulattatására és a mi kicsinyítésünkre azokat a vádakat, a melyeket sokszor nehéz bajainkról kovácsolnak.

Annyit el kell ismernünk, hogy nem mindig és mindenben tanúsítottunk kellő érzékenységet és éberséget az új idők igényeivel szemben. Konservatív természetünk intézményeinkben talán erősebben nyilvánul és érvényesül, mint kellene. Az is igaz, hogy sem teoriákkal, sem semmiféle, bár légmentes elzárkózottsággal s csupán önmagunkra irányzott bármily kegyes belső szemlélődéssel a világ folyását megállítanunk vagy csak másfelé irányítanunk sem lehet. — De az is igaz, hogy ott és akkor, a hol és a mikor szükség volt erélyes, gyors és nagyobb-szabású cselekvésre: önmagunkban, saját felekezetünk erőiben vetett reménységünk sohasem szégyenült meg.

Ma fellármázta a sajtó az egész országot azzal a rémhírrrel, hogy a debreczeni főiskolában botrányos bentlakási viszonyok s rossz szellem uralkodnak. Tehát épen akkor s épen azon alkalomból, midőn a főiskola körében a legkomolyabb mozgalom indul meg a jelzett gyökeres reform keresztülvitelére. Ezt valóban nem érdemelte meg sem az öreg kollégium, sem az a tanári kar, a melyben a legbuzgóbb törekvés nyilvánul a szükséges javítások fokozatos eszközésére. Nem érdemeltük meg azért sem, mert bentlakási viszonyaink semmivel sem kedvezőtlenebbek, mint a többi hasonló tanintézetben; és mert a felügyelet a mai rendszerben elég éber arra, hogy botrányok ott ne forduljanak elő. A ki a bentlakási szabályokat megsérti, kérlelhetlenül eltávolíttatik onnét. Akadémiai ifjaink viselkedése ellen ez év folyamán, némi rendetlenségtől, de a mi mindig orvosolható, eltekintve, semmi lényeges kifogás nem lehet, botrányok épen nem fordultak elő. Tanulmányi előmenetelők, a mennyiben a félévi colloquiumokon tapasztalható, általában elég jó. — Nincs tehát igaza annak az ellenséges indulat által sugalt híresztelésnek, a mi ha csakugyan úgy volna, mi is szégyenkezve tartózkodnánk a védekezéstől.

Szolgáljanak e sorok egyházi és iskolai köreink és a nagyközönség felvilágosítására és megnyugtatósául addig is, míg az ügy fejlődéséről bővebben és örvedetesebbet közölhetünk.

Debreczen, 1892. február 26.

Dr. Baczoni Lajos,
akadémiai igazgató.